

PROVINCIE UTRECHT

SCOPEDOCUMENT PROVINCIE UTRECHT

Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht in het kader van het programma NOVEX

28 februari 2023

COLOFON

Datum: 28 februari 2023

Status: openbaar

Dit document is samengesteld door:

Urhahn | stedenbouw & strategie

CE Delft, Strootman Landschapsarchitecten

In opdracht van en in samenwerking met:

Provincie Utrecht

PROVINCIE UTRECHT

INHOUD

- 4** 1. Inleiding
- 6** 2. Doel
- 8** 3. Basis
- 15** 4. Proces
- 16** 5. Methodiek
- 20** 6. Samenwerking
- 21** 7. Voorstel en arrangement
- 22** 8. Vervolg
- 24** Stand van zaken NOVEX-gebieden

1. INLEIDING

Nederland en Utrecht daarbinnen staan voor grote en urgente opgaven: de invloed van klimaatverandering, de transitie van de landbouw en versterking van onze natuur, de draagkracht van ons water- en bodemsysteem, de energietransitie, de forse woningbouwopgave en het mee-ontwikkelen van groen en leefbaarheid. Deze opgaven strijden om de beperkte ruimte in ons land. Dit speelt vanzelfsprekend sterk in de centraal gelegen provincie Utrecht. De aanpak van al deze opgaven heeft verstrekende gevolgen voor de manier waarop we in de provincie onze ruimte ordenen, gebruiken en beheren. Daarbij is aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en voor draagvlak cruciaal. Met het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht gaat de provincie hier richting aan geven.

De provincie Utrecht heeft in Nederland een bijzondere en krachtige positie. Centraal gelegen met goede verbindingen. Grote economische dynamiek en een waaier aan voorzieningen. Waardevolle (cultuur)landschappen met veel onderlinge variatie. Dit alles maakt de provincie Utrecht tot een plek met een grote aantrekkingskracht voor woningzoekers, bedrijven en recreanten. Dit willen we behouden en versterken.

Dit betekent dat we voor grote uitdagingen staan: hoe kunnen we dat we op zo'n manier groeien dat onze provincie groen, gezond en bereikbaar blijft. Niet alles kan altijd en overal. Met deze basis hebben we onze Omgevingsvisie provincie Utrecht (10 maart 2021) opgesteld. De leidraad hierin vormen de begrippen 'combineren en concentreren van ontwikkelingen' en 'balans tussen Utrechtse kwaliteiten en opgaven'. Hiermee kunnen we onze provincie mooi en leefbaar

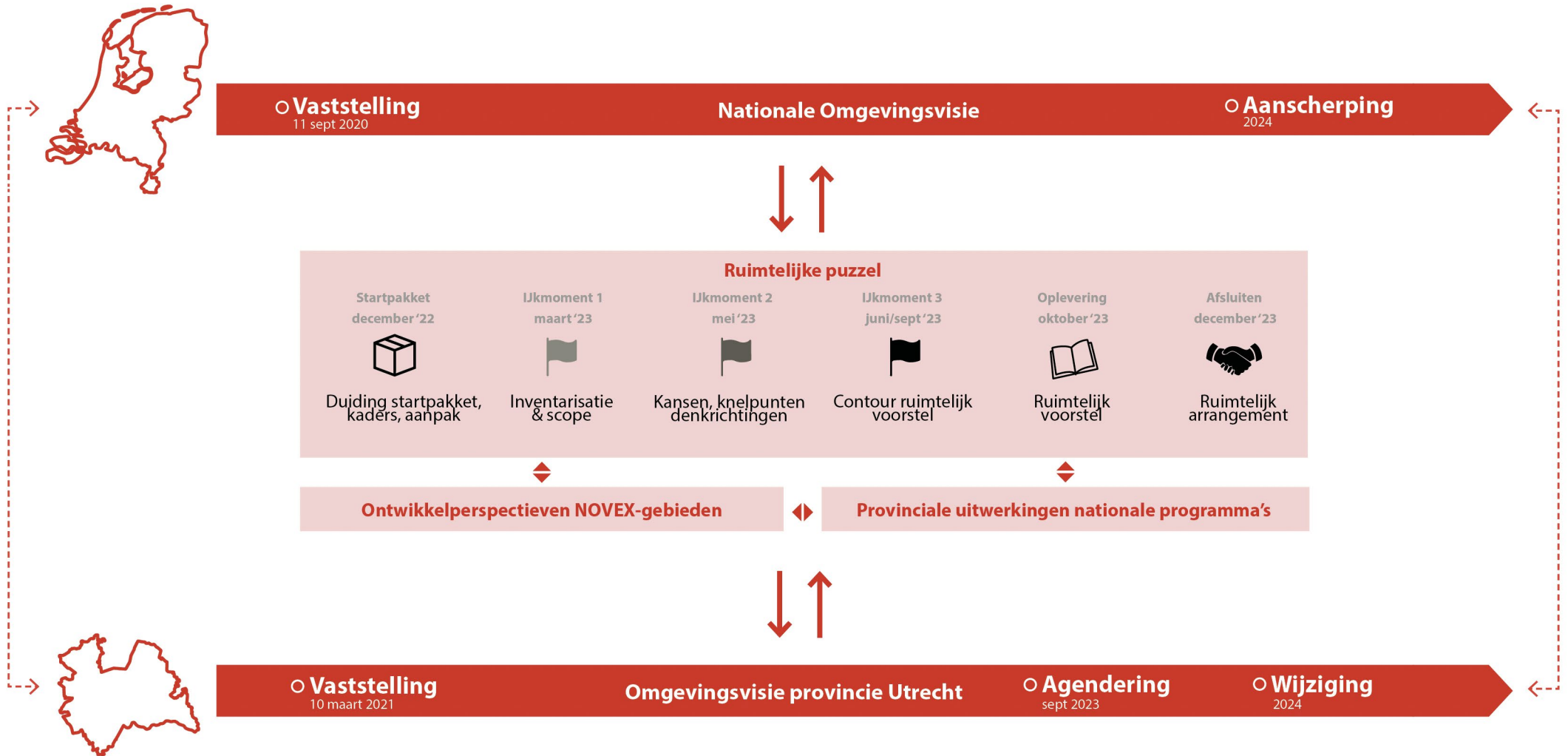
houden en bieden we tegelijkertijd ruimte aan ontwikkelingen die op ons afkomen.

In de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) staan dezelfde beleidsuitgangspunten. Hierin geeft de Rijksoverheid aan: "Om de beleidskeuzes weloverwogen te maken, hanteert de NOVI drie afwegingsprincipes, die helpen bij het afwegen en prioriteren van de verschillende belangen en opgaven: (1) Combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies; (2) Kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal en (3) Afwentelen wordt voorkomen." Voor de uitvoering hiervan werkt de Rijksoverheid met de programma's NOVEX (executiekraacht NOVI) en Mooi Nederland. Hierin komt de balans tussen kwaliteiten en opgaven, die de provincie Utrecht ook voorstaat, goed tot uitdrukking.

Deze overeenkomsten zorgen ervoor dat de Rijksoverheid en de provincie Utrecht op eenzelfde basis de opgaven aanpakken. Om die reden doet het de provincie Utrecht goed dat de Rijksoverheid ons om hulp heeft gevraagd. Op 12 december 2022 hebben wij van de Rijksoverheid het 'Provinciaal Startpakket fysieke leefomgeving' (startpakket) in het kader van het programma NOVEX ontvangen. Dit startpakket bevat diverse vragen vanuit verschillende nationale programma's over de hele breedte van de fysieke leefomgeving. Het biedt de kans om de relatie tussen nationaal en provinciaal omgevingsbeleid te versterken. We grijpen het proces om te komen tot een ruimtelijk voorstel aan om de keuzes in onze Omgevingsvisie verder gebiedsgericht te concretiseren met Rijk, regio's, gemeenten en waterpartners.

Op basis van het startpakket heeft de provincie Utrecht een proces opgestart om in oktober 2023 te komen tot een Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht dat zicht geeft op wat ruimtelijk wenselijk, mogelijk en realiseerbaar is. Hierover sluiten Rijk en provincie een Ruimtelijk Arrangement. Het ruimtelijk voorstel bouwt zoveel mogelijk voort op het door Provinciale Staten Utrecht vastgestelde Omgevingsbeleid. Het ruimtelijk voorstel helpt het Rijk met uitvoering van haar beleid en biedt een basis voor het opstellen van een nieuwe Nota Ruimte. Het ruimtelijk voorstel biedt ook de agenda voor de wijziging van de Omgevingsvisie provincie Utrecht. Dat wijzigingsproces vindt volgtijdelijk plaats.

Het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht gaat antwoord geven op de vragen over ruimtelijke inpassing van nationale opgaven en doelen uit het startpakket. Dit nadrukkelijk in samenhang met de regionale en provinciale opgaven. Dit wordt weergegeven in kaarten, beelden, teksten en kwantitatieve gegevens. Het proces hier naartoe is beschreven in dit scopedocument.

2. DOEL

Dit scopedocument geeft inzicht in de aard en omvang van het proces en de aanpak in de komende maanden om inhoud te geven aan het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. In onze aanpak streven we naar een wisselwerking tussen wat het Rijk aan ons vraagt en waar we vanuit de regio U10, de Utrechtse delen van de regio's Amersfoort en Foodvalley, de Utrechtse waterpartners en de provincie Utrecht behoefte aan hebben.

In dit scopedocument geven we aan hoe wij het proces zien en wat het proces voor ons moet bewerkstelligen. Ook geven wij aan welke stappen we gaan doorlopen. Dit alles onder voorbehoud van de Provinciale Verkiezingen en de mogelijke gevolgen die de uitslag daarvan gaat hebben.

Dit scopedocument bevat nog geen inhoudelijke richtingen voor het ruimtelijk voorstel, omdat wij niet vooruit willen lopen op het proces van de komende maanden. Op het eerste ijkmoment willen wij overeenstemming bereiken over het beeld van de aanpak en het eindproduct.

Dit scopedocument is mede geschreven als onderlegger voor het gesprek tussen Rijk en provincie Utrecht tijdens het eerste ijkmoment d.d. 6 maart 2023. In dit gesprek kan de provincie Utrecht dit scopedocument toelichten. In dit gesprek heeft de provincie de volgende op de volgende pagina opgenomen vragen aan het Rijk. Deze vragen geven ook aan welke randvoorwaarden voor proces en inhoud de provincie graag ingevuld wil zien.

Vragen aan het rijk

1. Kan het Rijk duidelijkheid verschaffen over hoe zij de samenloop van plannings en besluitvorming ziet van de nationale programma's zoals NPLG, programma energiehoofdinfrastructuur, van de NOVEX gebieden en van het ruimtelijk voorstel? Het ruimtelijk voorstel kan niet alleen maar een optelsom worden. Dat risico is er wel met allerlei voorafgaande besluiten over deelonderwerpen. Bijvoorbeeld: De planning knelt met de verplichting om voor UPLG al op 1 juli een programma aan het Rijk aan te bieden. Hoe gaan we om met deze tijds-klem? In het UPLG zullen al vergaande keuzes worden gemaakt t.a.v. de inrichting en het beheer van het landelijk gebied.
2. Hoe komt het Rijk tot een integrale financiering en uitvoering in gebieden, als de budgetten vanuit afzonderlijke ministeries beschikbaar worden gesteld en besluitvorming daarover apart plaatsvindt? In dit kader sluiten we immers alleen een ruimtelijk arrangement. Voorbeeld is het programma U Ned/ NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort en het bijbehorende MIRT-traject. Er is nu een deel van het geld beschikbaar voor OV schaa-sprong, echter de investeringen vanuit Rijkszijde in leefbaarheid, energie-infrastructuur en groen in en om de stad blijven achter. We delen wel de ambitie over de volle breedte, inclusief het gelijk op ontwikkelen van de verschillende opgaven, maar nog niet de uitvoering en financiering.
3. Voor een succesvolle samenwerking is het essentieel dat ook het Rijk aangeeft wat haar bijdrage is aan de gemeenschappelijke opgaven, ook in het tot stand brengen van randvoorwaarden zoals flankerend beleid en aanpassen van wet- en regelgeving. Wederkerigheid is van belang. Dit kan niet wachten tot het sluiten van het ruimtelijk arrangement. Wanneer kan het Rijk hier meer over aangeven? Zie als voorbeeld ook het proces na het randvoorwaardelijk bod voor de Utrechtse bijdrage aan de nationale woningbouwopgave. De invulling van de Rijkszijde van de randvoorwaarden verloopt tot nu toe zeer moeizaam. Naar verwachting zullen dit belangrijke knelpunten zijn die in het ruimtelijk voorstel naar voren komen.
4. Wat verstaat het Rijk onder water en bodem sturend in relatie tot de grote nationale opgaven? Hoeveel invloed kan en mag het hierop hebben? Bijvoorbeeld wordt door het ministerie van BZK aangegeven dat de woningbouw-aantallen tot en met 2030 en de daaraan gekoppelde locaties uitgangspunt zijn voor de Woondeals.
5. Is het al duidelijk wanneer er meer kamerbrieven over nationale programma's uitkomen die van invloed kunnen zijn op het ruimtelijk voorstel? Zoals de brief m.b.t. energie-infrastructuur?
6. Wat is de stand van zaken met betrekking tot de 4^e aanlandingsroute van Schiphol? Waar gaat deze lopen, welke beperkingen brengt dat met zich mee, hoe loopt het proces, communicatie en participatie? Dit kan zomaar een belangrijk puzzelstuk voor het ruimtelijk voorstel zijn waarvan we de impact niet kennen.
7. Utrecht ligt in landsdeel Noordwest. Welke rol speelt dit in proces van voorstel en arrangement? Hoe kijkt het Rijk tegen provincie-overstijgende opgaven buiten dit landsdeel aan? Bijvoorbeeld de samenwerking van Utrecht met Zuid-Holland (Groene Hart), Gelderland (Foodvalley, Hollandse Waterlinies) en Brabant (Hollandse Waterlinies).
8. Hoe ziet het Rijk de rol van ontwerpend onderzoek NOVEX, zowel ten aanzien van de nu opgeleverde producten, als in het vervolgp

3. BASIS

Als provincie Utrecht hebben we in de Omgevingsvisie provincie Utrecht en de uitwerkingstrajecten daarvan, zowel via programma's, als via regionale strategieën (verstedelijking, energie en landelijk gebied) al een goede gezamenlijke basis om te komen tot een ruimtelijk voorstel. De opgaven uit het startpakket bieden voor de provincie Utrecht een uitgelezen kans om onze opgaven uit de Omgevingsvisie en onze werkwijze in onze provincie ook met het Rijk te gaan delen, zodat we onze aanpak verder kunnen brengen. De Omgevingsvisie provincie Utrecht vormt daarmee een stevige basis waarmee we een goede start kunnen maken in het proces om te komen tot een Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht.

De Omgevingsvisie bevat op diverse vragen uit het startpakket al een eerste antwoord. Het startpakket bevat ook een aantal vragen die om een nadere uitwerking of aanvulling van onze Omgevingsvisie en onze visiekaart vragen. Deze gaan we in de komende periode via ontwerpend onderzoek nader verkennen. Hierbij betrekken we diverse producten die in onze provincie al vastgesteld zijn, zowel thematisch als gebiedsgericht. Waar mogelijk bouwen we daarbij voort op de resultaten van de inventarisatie van opgaven, kansen en bedreigingen die in opdracht van het ministerie van BZK is opgesteld. Dit leidt, naast tot een Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht, hoogstwaarschijnlijk ook tot een agenda voor wijziging van de Omgevingsvisie. Het proces van de komende periode leidt dus nog niet tot nieuw, kaderstellend beleid. Het kan wel een opmaat daarnaartoe vormen.

Om dit inzichtelijk te maken hebben we de legenda-eenheden van de visie- en positioneringskaart uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht in een eerste quick scan vergeleken met de thema's en perspectieven uit het startpakket. De in dit hoofdstuk opgenomen tabel met raakvlakken laat zien dat er veel overeenkomsten zijn tussen de opgaven in het startpakket en het provinciale omgevingsbeleid. Bij deze raakvlakken is er ook onderscheid te maken tussen kansen en risico's tussen de opgaven vanuit Rijk en provincie. In een tweede quick scan is daarom een verkenning gemaakt van mogelijke kansen ('game changers') en risico's ('show stoppers'). Om de kansen te kunnen benutten en de risico's te verkleinen is samenwerking tussen Rijk en provincie noodzakelijk. Het indicatieve overzicht met kansen en risico's is als bijlage van dit document opgenomen.

In onze Omgevingsvisie hebben we onze integrale lange termijn ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving van de provincie Utrecht vastgelegd. Dat is inclusief sociale aspecten die fysiek neerslaan, zoals toegankelijkheid en inclusiviteit. In onze Omgevingsvisie hebben wij groen, water, energie, bebouwing, infrastructuur, cultuurhistorie en landelijk gebied in onderlinge samenhang gezien. Hiermee bieden wij ruimte voor duurzaam gebruik en ontwikkeling, voor sociale samenhang en zorgen wij voor behoud of verbetering van kwaliteit in de Utrechtse leefomgeving. De Omgevingsvisie gaat uit van een adaptieve aanpak. We zien onze Omgevingsvisie als een groeidocument waarmee we flexibel inspelen op nieuwe ontwikkelingen en inzichten. Bij de Omgevingsvisie hebben we ook een Omgevingsverordening gemaakt. Deze wijzigt waar nodig mee.

In de Omgevingsvisie hebben we gebruik gemaakt van de begrippen 'wat', 'waar', en 'wanneer' om onze visie, ons beleid en onze uitvoering te beschrijven. Omwille van een goede aansluiting en continuïteit in ons provinciale beleid gebruiken we deze driedeling ook bij het uitwerken van het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. Hierdoor kunnen we met het ruimtelijk voorstel een aanzet maken tot het verdiepen, concretiseren en aanvullen van onze Omgevingsvisie. In tekst en met (kaart)beelden.

We geven hier een korte toelichting op deze werkwijze voor onze Omgevingsvisie (zie pagina 14).

De zeven samenhangende beleidsthema's uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht

Positionering Provincie Utrecht

Besluit Provinciale Staten, 10 maart 2021

Aanduidingen zijn indicatief

Positionering

- Topregio in midden Nederland
- Draaischijf wegen- en spoornet Nederland
- Groen-blauwe netwerk
- Rivierengebied en Amsterdam-Rijnkanaal
- Zoetwatervoorziening
- Groene Hart
- Utrechtse Heuvelrug
- Nieuwe Hollandse Waterlinie, Stelling van Amsterdam en Grebbelinie
- Stedelijk Netwerk Nederland
- Luchthaven
- Benutten samenhang Utrecht en Amersfoort
- Toplocatie wonen en werken
- Kenniscentrum
- Foodvalley

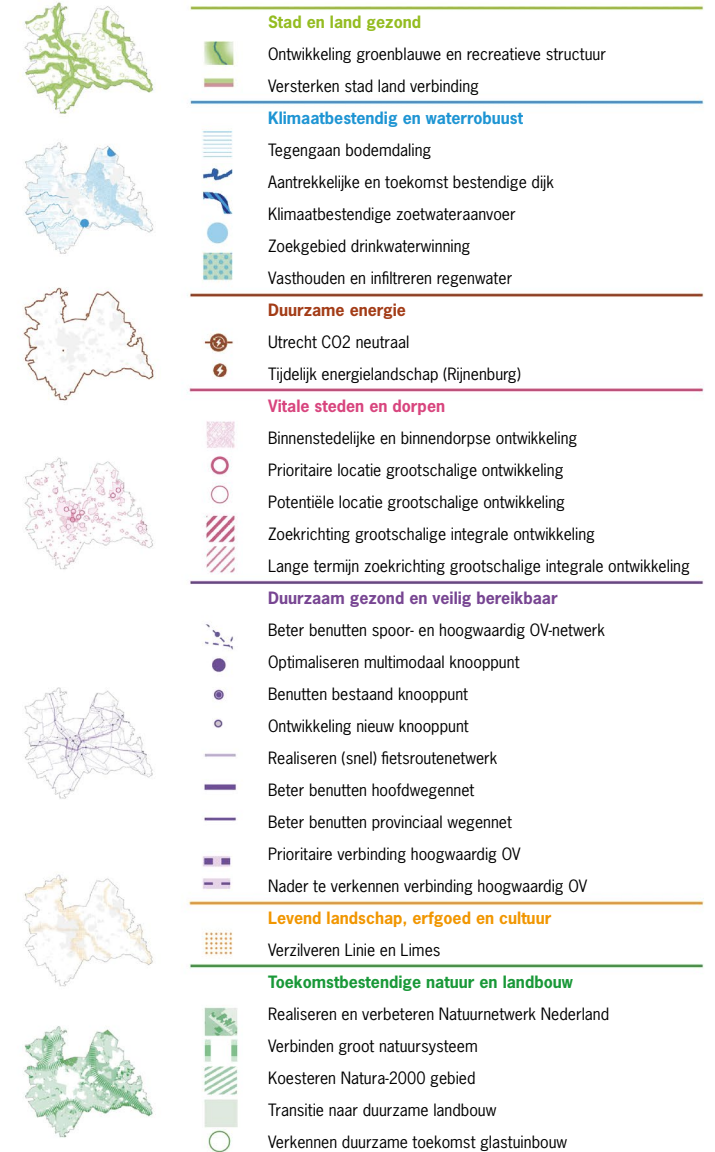
Topografie

- Hoofdwegennet
- Spoornet
- Watersysteem
- Steden en dorpen

Visie Provincie Utrecht 2050

Besluit Provinciale Staten, 10 maart 2021

Aanduidingen zijn indicatief

Quickscan met een indicatie waar opgaven uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht (op basis van legenda-elementen uit de positioneringskaart en de visiekaart Utrecht 2050) en het Startpakket Fysieke Leefomgeving op elkaar aansluiten.

Perspectief 1. Landbouw en natuur

Perspectief 2. Netwerken voor energie en (circulaire) economie

Perspectief 3. Leefbare steden en regio's

Diverse thema's

	Mooi NL	Water en bodem sturend	Perspectief 1.	Perspectief 2.	Perspectief 3.	Overkoepelende thema's
Positionering provincie Utrecht						
Topregio in Midden Nederland	Mooi NL	Water en bodem sturend			Perspectief 3	
Draaischijf wegen- en spoornet Nederland				Perspectief 2	Perspectief 3	
Groen-blaauwe netwerk	Mooi NL	Water en bodem sturend	Perspectief 1		Perspectief 3	Overkoepelende thema's
Rivierengebied en Amsterdam-Rijnkanaal		Water en bodem sturend				
Zoetwatervoorziening		Water en bodem sturend	Perspectief 1		Perspectief 3	
Groene Hart	Mooi NL	Water en bodem sturend	Perspectief 1		Perspectief 3	Overkoepelende thema's
Utrechtse Heuvelrug	Mooi NL	Water en bodem sturend	Perspectief 1		Perspectief 3	Overkoepelende thema's
Nieuwe Hollandse Waterlinie, Stelling Amsterdam, Grebbelinie	Mooi NL	Water en bodem sturend	Perspectief 1		Perspectief 3	Overkoepelende thema's
Stedelijk Netwerk Nederland				Perspectief 2	Perspectief 3	
Luchthaven					Perspectief 3	Overkoepelende thema's
Benutten samenhang Utrecht en Amersfoort					Perspectief 3	
Toplocatie wonen en werken	Mooi NL				Perspectief 3	
Kenniscentrum					Perspectief 3	
Foodvalley			Perspectief 1	Perspectief 2	Perspectief 3	
Stad en land gezond						
Positionering provincie Utrecht						
Ontwikkeling groenblauwe en recreatieve structuur	Mooi NL	Water en bodem sturend	Perspectief 1		Perspectief 3	Overkoepelende thema's
Versterken stad land verbinding	Mooi NL	Water en bodem sturend			Perspectief 3	Overkoepelende thema's
Klimaatbestendig en waterrobuust						
Positionering provincie Utrecht						
Tegengaan bodemdaling		Water en bodem sturend	Perspectief 1			
Aantrekkelijke en toekomst bestendige dijk	Mooi NL	Water en bodem sturend				Overkoepelende thema's
Klimaatbestendige zoetwateraanvoer		Water en bodem sturend	Perspectief 1			
Zoekgebied drinkwaterwinning		Water en bodem sturend			Perspectief 3	
Vasthouden en infiltreren regenwater		Water en bodem sturend	Perspectief 1		Perspectief 3	
Duurzame energie						
Positionering provincie Utrecht						
Utrecht CO ₂ neutraal	Mooi NL	Water en bodem sturend	Perspectief 1	Perspectief 2	Perspectief 3	Overkoepelende thema's
Tijdelijk energielandschap (Rijnsburg)		Water en bodem sturend		Perspectief 2	Perspectief 3	

Vitale steden en dorpen

Positionering provincie Utrecht	Mooi NL	Water en bodem sturend	Perspectief 1.	Perspectief 2.	Perspectief 3.	Overkoepelende thema's
Binnenstedelijke en binnendorpse ontwikkeling	Mooi NL	Water en bodem sturend		Perspectief 2	Perspectief 3	
Prioritaire locatie grootschalige ontwikkeling		Water en bodem sturend		Perspectief 2	Perspectief 3	
Potentiële locatie grootschalige ontwikkeling		Water en bodem sturend		Perspectief 2	Perspectief 3	
Zoekrichting grootschalige integrale ontwikkeling		Water en bodem sturend		Perspectief 2	Perspectief 3	
Lange termijn zoekrichting grootschalige integrale ontwikkeling		Water en bodem sturend	Perspectief 1	Perspectief 2	Perspectief 3	

Duurzaam gezond en veilig bereikbaar

Positionering provincie Utrecht	Mooi NL	Water en bodem sturend	Perspectief 1.	Perspectief 2.	Perspectief 3.	Overkoepelende thema's
Beter benutten spoor- en hoogwaardig OV-netwerk	Mooi NL				Perspectief 3	
Optimaliseren multimodaal knooppunt	Mooi NL				Perspectief 3	
Benutten bestaand knooppunt	Mooi NL				Perspectief 3	
Ontwikkeling nieuw knooppunt	Mooi NL	Water en bodem sturend			Perspectief 3	
Realiseren (snel) fietsroutenetwerk	Mooi NL				Perspectief 3	Overkoepelende thema's
Beter benutten hoofdwegennet	Mooi NL					
Beter benutten provinciaal wegennet					Perspectief 3	
Prioritaire verbinding hoogwaardig OV	Mooi NL				Perspectief 3	
Nader te verkennen verbinding hoogwaardig OV	Mooi NL				Perspectief 3	

Levend landschap, erfgoed en cultuur

Positionering provincie Utrecht	Mooi NL	Water en bodem sturend	Perspectief 1.	Perspectief 2.	Perspectief 3.	Overkoepelende thema's
Verzilveren Linie en Limes		Water en bodem sturend	Perspectief 1		Perspectief 3	Overkoepelende thema's

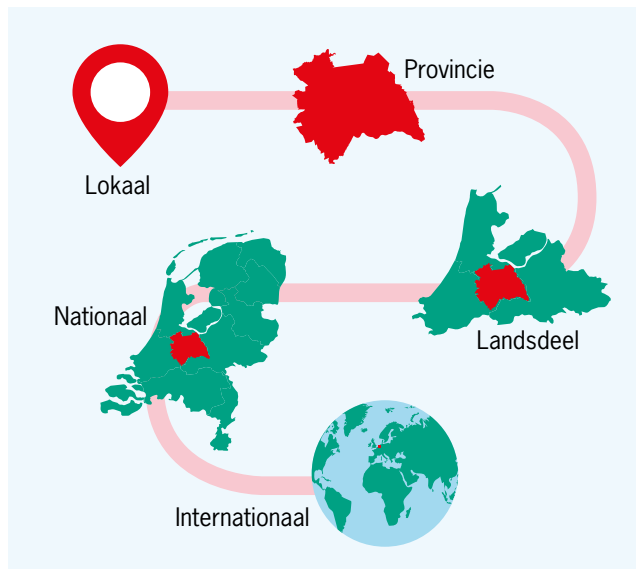
Toekomstbestendige natuur en landbouw

Positionering provincie Utrecht	Mooi NL	Water en bodem sturend	Perspectief 1.	Perspectief 2.	Perspectief 3.	Overkoepelende thema's
Realiseren en verbeteren Natuurnetwerk Nederland		Water en bodem sturend	Perspectief 1			
Verbinden groot natuursysteem		Water en bodem sturend	Perspectief 1			
Koesteren Natura-2000 gebied		Water en bodem sturend	Perspectief 1			
Transitie naar duurzame landbouw	Mooi NL	Water en bodem sturend	Perspectief 1			
Verkennen duurzame toekomst glastuinbouw		Water en bodem sturend	Perspectief 1	Perspectief 2		

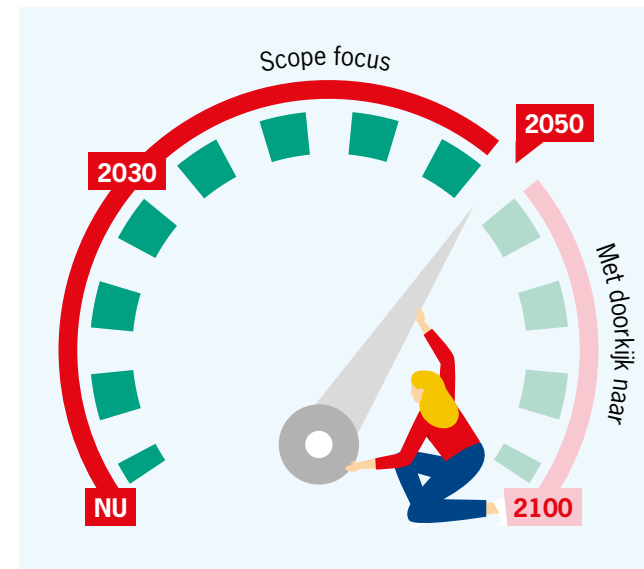
WAT

De 'wat' is de inhoudelijke component: waar gaat de Omgevingsvisie over en hoe ver gaan we in de beschrijving van de onderwerpen? Dit biedt overzicht. Voor verbeelding hiervan maken we gebruik van het thematische wiel van de Omgevingsvisie met zeven thema's en een overkoepelend thema. De 'wat' is ook meer dan overzicht. Het gaat ook over de manier waarop de onderwerpen bij elkaar kunnen komen, zowel qua balans tussen kwaliteiten en opgaven, als qua combinatiemogelijkheden. En het gaat om het bieden van het integrale en totale plaatje dat meer is dan de losse bouwstenen. Dit gaat dus ook over de beleidsuitgangspunten die we in hoofdstuk 1 van het scopedocument al aangehaald hebben.

WAAR

De 'waar' is de fysiek ruimtelijke neerslag van de 'wat'. Waar ligt de opgave en op welke schaal komt de opgave het best tot zijn recht? Qua schaal hebben wij ons in de Omgevingsvisie geconcentreerd op de lokale (gemeentelijke) en regionale schaal, de provinciale schaal en de boven-provinciale schaal. Voor het ruimtelijk voorstel zijn ook de nationale en zelfs de internationale schaal relevant. De 'waar' is in de Omgevingsvisie opgenomen als een kaartenreeks. Er is een kaartenreeks voor de visie opgenomen en een kaartenreeks voor het beleid. De kaartenreeks voor beleid is GIS-gebaseerd en vormt de verbinding met de Omgevingsverordening en met de programma's voor uitwerking en realisatie van de Omgevingsvisie. De kaartenreeksen voor visie en beleid vormen voor ons ook de basis voor het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht. Doel is dit waar mogelijk te concretiseren, preciseren en actualiseren.

WANNEER

De 'wanneer' gaat over de tijdsdimensie. In de Omgevingsvisie zijn ambities opgenomen voor verschillende periodes, 2021 t/m 2030, t/m 2040 en t/m 2050. In het ruimtelijk voorstel willen we deze termijn waar nodig verlengen naar 2100. De wanneer gaat ook over adaptiviteit in de planning, over urgentie en vooral ook over het iteratieve proces. Uitvoering van de Omgevingsvisie is niet rechtlijnig of volgtijdelijk. Het gaat heen en weer en behoeft regelmatig bijsturing. Wij zien het proces om te komen tot het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht ook op deze manier.

4. PROCES

In het startpakket zijn de te volgen stappen in het proces om te komen tot een ruimtelijk voorstel geduid. Wij gebruiken dit proces ook om de verbinding van ons omgevingsbeleid met de diverse trajecten en programma's die in de provincie Utrecht lopen te versterken en de agenda voor de wijziging van de Omgevingsvisie gezamenlijk met onze partners in de provincie te maken.

Wij richten ons proces in naar de drie ijkmomenten en het aangegeven oplevermoment. Per moment werken we toe naar een (deel)rapportage met tekst en beeld op het niveau van de gehele provincie:

- Ijkmoment 1 vindt begin maart plaats. Dit gaat over scopebepaling. In januari en februari is toegewerkt naar het voorliggende scopedocument met een beeld van de aanpak en werkwijze om te komen tot een Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht;
- Ijkmoment 2 vindt in mei plaats. Dit gaat over denkrichtingen, kansen en knelpunten voor de ruimtelijke opgaven in de provincie Utrecht. Hierin wordt de relatie met de uitwerking van nationale programma's/NOVEX-gebieden gelegd. Dit leidt tot een deelrapport over de collectieve uitdagingen dat met ontwerpend onderzoek tot stand komt;
- Ijkmoment 3 vindt vlak na het zomerreces plaats. Hier wordt de contour voor het ruimtelijk voorstel van de provincie Utrecht besproken. Deze contour vormt het derde tussenproduct. De contour gaat vergezeld van een agenda voor wijziging van de Omgevingsvisie die door Gedeputeerde Staten (GS) aan Provinciale Staten (PS) ter besluitvorming voorgelegd wordt;

- Het oplevermoment van het ruimtelijk voorstel vindt half oktober plaats. Tussen contour en definitief ruimtelijk voorstel vindt besluitvorming in GS en PS plaats over de relatie met de Omgevingsvisie provincie Utrecht. Aan PS zal via de agenda voor wijziging van de Omgevingsvisie nadere kaderstelling gevraagd worden voor die onderwerpen die aanvullend of afwijkend zijn ten opzichte van de Omgevingsvisie. De resultaten hiervan worden verwerkt in het eindproduct, het ruimtelijk voorstel. Dit wordt door GS vastgesteld en aangeboden aan het Rijk.

GS en PS nemen geen tussentijdse besluiten. Die volgen pas na het derde ijkmoment in aanloop naar het oplevermoment. Wel stellen GS rond elk ijkmoment een statenbrief vast om de Statenleden te informeren en hen de kans te geven om te reageren op de tussenresultaten.

Het proces van nadere kaderstelling op basis van de agenda voor wijziging van de Omgevingsvisie zorgt voor democratische legitimatie van het ruimtelijk voorstel, daar waar dit afwijkt van de Omgevingsvisie. Het ruimtelijk voorstel is immers geen instrument uit de Omgevingswet. Dit betekent aan de ene kant dat er geen procesvereisten, zoals terinzagelegging of het uitvoeren van een planMER zijn. Aan de andere kant betekent dit, dat het ruimtelijk voorstel in zichzelf niet kaderstellend is en geen democratische legitimering in de zin van de wet kent. Om te zorgen dat er via het ruimtelijk arrangement wel afspraken gemaakt kunnen worden door GS, leggen zij in september 2023 de agenda voor wijziging van de Omgevingsvisie voor aan PS.

Het PS-besluit over de agenda voor eventuele wijziging van de Omgevingsvisie, betekent niet dat er daarmee democratische legitimatie van het ruimtelijk voorstel ontstaat. Wel is er dan het voornemen om hetgeen er in het ruimtelijk voorstel staat in 2024 van democratische legitimatie te voorzien. Dit gaat plaatsvinden in een proces van wijziging van de Omgevingsvisie met alle bijbehorende procesvereisten, zoals participatie, terinzagelegging en het zo nodig aanvullen van de planMER voor de Omgevingsvisie. Dit proces kan vanzelfsprekend leiden tot veranderende inzichten ten opzichte van het ruimtelijk voorstel. Er zullen in 2024 voldoende mogelijkheden zijn om indien nodig hierover opnieuw het gesprek te voeren, aangezien het Rijk het ruimtelijk voorstel en het ruimtelijk arrangement als een cyclisch proces ziet.

5. METHODIEK

In het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht willen we aan de ene kant overzicht bieden over de stand van zaken in de provincie Utrecht ten aanzien van de vragen uit het startpakket en aan de andere kant focus aanbrengen op de opgaven waar we nieuwe stappen te zetten hebben. Dit zijn de collectieve uitdagingen waar Rijk, provincie Utrecht, regio's, gemeenten en waterpartners elkaar nodig hebben om tot een gezamenlijke visie en uitvoering daarvan te komen.

De collectieve uitdagingen nemen we op in het tweede tussenproduct, op weg naar het ruimtelijk voorstel. We onderscheiden twee stappen om tot de collectieve uitdagingen te komen.

Stap 1. Startpakket versus Omgevingsvisie

Om tot deze collectieve uitdagingen te komen wordt allereerst onderzocht hoe de belangrijkste hoofdogaven uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht (inclusief onderliggende programma's en gebiedsuitwerkingen) zich verhouden tot de vragen uit het startpakket (inclusief onderliggende programma's) en de Ontwikkelperspectieven van de NOVEX-gebieden.

De Omgevingsvisie provincie Utrecht bevat een samenhangende visie en samenhangend beleid voor het geheel van de provincie (met een regionale uitwerking) en voor alle beleidsthema's. Dit is verder uitgewerkt in diverse thematische programma's, zoals voor bodem en water, en recreatie en toerisme. Ook is in de diverse regio's de visie op de ontwikkeling daarvan samen met de regio-partners opgepakt. Dit vormt een nadere invulling van en aanvullingen op het beeld in de Omgevingsvisie.

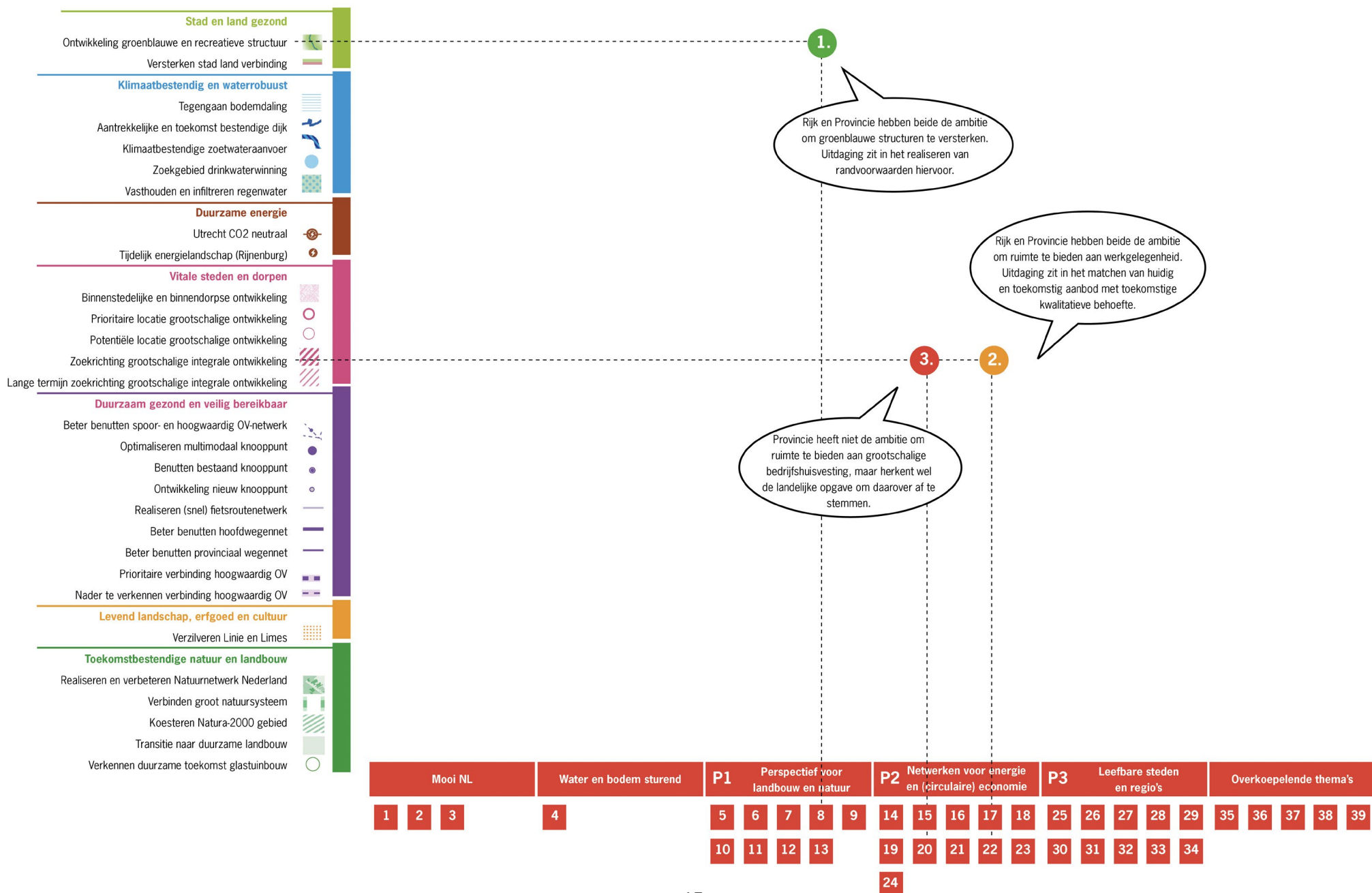
We gaan dus de inhoud van onze Omgevingsvisie en de inhoud van het startpakket met elkaar confronteren. Dat werkt beide kanten op. Hiervoor wordt een matrix opgesteld die inzichtelijk maakt waar overeenkomsten zijn en waar uitdagingen zitten. We onderscheiden drie soorten uitdagingen. Voor elke uitdaging is in de matrix een voorbeeld opgenomen.

1. Opgaven vanuit Rijk en Provincie sluiten goed op elkaar aan; de uitdaging zit in de uitwerking of realisatie van het beleid.
2. Opgaven vanuit Rijk en Provincie sluiten gedeeltelijk op elkaar aan; beide partijen herkennen de opgave maar de uitdaging zit in het formuleren van eenduidig en samenhangend beleid of uitvoering.
3. Opgaven vanuit Rijk en Provincie sluiten niet aan op elkaar of opgaven ontbreken aan één van beide zijden: uitdaging zit in het bepalen of deze opgave door de andere partij wel of niet opgepakt kan worden

De in hoofdstuk 3 beschreven quick scan leert ons dat de hoofdogaven uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht op hoofdlijnen goed aansluiten op de vragen over de ruimtelijke inpassing van nationale opgaven en doelen uit het startpakket. Rijk en provincie Utrecht hebben daarmee veel overeenkomsten in ambitie en beleid. Ook kunnen er al eerste voorzichtige uitdagingen worden geformuleerd. Drie uitdagingen zijn bij wijze van voorbeeld gevisualiseerd in een eerste opzet van de matrix. In de matrix zijn op de horizontale lijn de genummerde vragen uit het startpakket opgenomen. De vragen zijn opgenomen in de bijlagen. Op de verticale as zijn de objecten van de visiekaart van de Omgevingsvisie provincie Utrecht opgenomen. Aankomende periode wordt deze matrix gecompleteerd aan de hand van de beleidslijnen uit de Omgevingsvisie zelf en aanvullende uitwerkingen in programma's en gebieden.

Matrix ten behoeve van verdere uitwerking van uitdagingen. De verticale gekleurde kolom verwijst naar de Visie Utrecht 2050 en de horizontale blokjes en nummers verwijzen naar de vragen uit het startpakket (zie ook bijlage).

Stap 2. Focus in de uitdagingen

In deze stap brengen we focus aan in het overzicht met uitdagingen die in stap 1 naar voren zijn gekomen. Dit doen we door deze uitdagingen te relateren aan wegingsfactoren zoals complexiteit en integraliteit van de opgaven, de hoogte van benodigde investeringen, de mate waarin de provincie afhankelijk is van het Rijk en of andere landsdelen en in hoeverre deze opgaven in andere programma's uitgewerkt worden. Hierbij hanteren we zoals eerder aangegeven de begrippen 'wat', 'waar' en 'wanneer'. Dit leidt tot een selectie van onderwerpen waar we door middel van ontwerpend onderzoek meer grip op willen krijgen.

Visiekaart ruimtelijk voorstel

Ook gaan we voor het tweede tussenproduct alle opgaven visueel in kaart brengen. De belangrijkste kaarten uit verschillende beleids- en visiedocumenten worden verzameld en over elkaar heen gelegd. Dit geeft inzicht in waar opgaven elkaar overlappen en waar mogelijk knelpunten ontstaan. Deze integrale provinciale visiekaart helpt om de collectieve uitdagingen aan te scherpen en ruimtelijk te maken. We maken daarbij, naast de Omgevingsvisie provincie Utrecht, in ieder geval gebruik van:

- Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij (25 november 2021) van het programma U Ned (een samenwerking van de ministeries van IenW, BZK en EZK, de provincie Utrecht, de U16 en de gemeente Utrecht);
- Synergiedocument Groeien in nabijheid (8 november 2022) van het programma U Ned;
- Integraal Ruimtelijk Perspectief (september 2021) van de Regio U10 en de 16 daarin gelegen gemeenten;
- Perspectief Groene Hart 2040 (2 mei 2017) van de stuurgroep Nationaal Landschap Groene Hart met de

gebieden/regio's, gemeenten, waterschappen en de provincies Zuid- en Noord-Holland en Utrecht;

- Ontwikkelbeeld Amersfoort Centraal! (21 september 2021) van de Regio Amersfoort en provincie Utrecht;
- Verstedelijkingsstrategie Arnhem–Nijmegen-Foodvalley, bestaande uit het Verstedelijkingsconcept (17 november 2021) en de Opgavebeschrijvingen Verstedelijkingsstrategie (14 december 2022), van de Regio's Arnhem–Nijmegen en Foodvalley, de 26 gemeenten die in de regio's liggen, de provincies Gelderland en Utrecht, de ministeries van BZK, EZK, IenW en LNV.

Deze documenten worden vanzelfsprekend ook gebruikt bij de hiervoor beschreven stappen.

Wisselwerking

Het Rijk heeft veel vragen aan de provincie en de regio-partners gesteld. Naast het maken van het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht gaat het om:

- Provinciale/regionale uitwerkingen van nationale programma's, zoals Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) met regionale gebiedsprocessen, Regionale energiestrategieën 1.0 (RES'en) en de consolidatie daarvan, provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur, Energie en Klimaat (PMIEK), Woondeals, Toekomstbeeld OV Midden Nederland, Gebiedsontwikkeling Defensie van A(mersfoort) tot en met Z(eist) etc;
- Ontwikkelperspectieven voor de NOVEX-gebieden Het Groene Hart, Utrecht–Amersfoort (Metropoolregio Utrecht), Arnhem–Nijmegen-Foodvalley en Regio Schiphol.

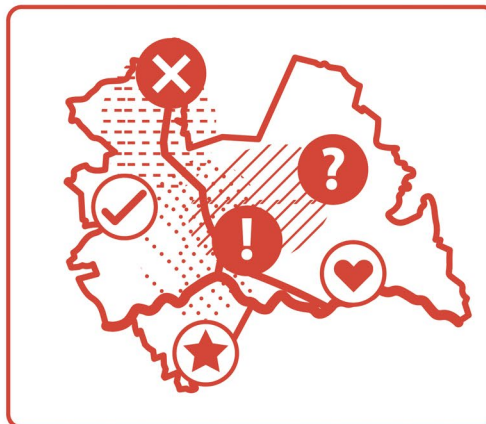
Het ruimtelijk voorstel wordt gemaakt in aansluiting op deze gebiedsprocessen en producten. Als werkzaamheden die we voornemens zijn daar al opgepakt wordt, dan maken we er gebruik van. Daarbij zijn de Utrechtse NOVEX-gebieden allemaal provinciegrensoverschrijdend. Door hierbij aan te sluiten geven we ook een deel van de samenwerking over de provinciegrenzen heen vorm.

Net als het ruimtelijk voorstel, zijn de meeste van deze gebiedsprocessen en producten volop in ontwikkeling. Dit betekent dat het maken van deelproducten en het bijeenbrengen van die deelproducten voor het ruimtelijk voorstel gelijk op gaat. Binnen de provincie Utrecht wordt gezorgd voor een nauwe wisselwerking tussen al deze trajecten en producten. Dit vraagt wel, daar waar nog nodig, snel duidelijkheid van het Rijk over de uitgangspunten en randvoorwaarden. We hebben geconstateerd dat het Rijk de plannings- en besluitvormingsprocessen van de diverse nationale programma's, NOVEX-gebieden en het ruimtelijk voorstel niet op elkaar heeft afgestemd. Er is een uiterst ambitieuze en complexe opgave bij de provincies neergelegd om al deze ontwikkelingen in samenhang met elkaar in de ruimtelijke puzzel te beschouwen en een ruimtelijk voorstel op te stellen. We pakken deze complexe opgave op én vragen hierbij nadrukkelijk aandacht van het Rijk voor deze complicerende factor in het proces.

	Omgevingsvisie provincie Utrecht 10 maart 2021 Legenda ● _____ ● _____ ● _____		Synergiedocument Groeien in nabijheid 8 november 2022 Legenda ● _____ ● _____ ● _____		Integraal Ruimtelijk Perspectief september 2021 Legenda ● _____ ● _____ ● _____		Perspectief Groene Hart 2040 2 mei 2017 Legenda ● _____ ● _____ ● _____
	Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij 25 november 2021 Legenda ● _____ ● _____ ● _____		Ontwikkelbeeld Amersfoort Centraal! 21 september 2021 Legenda ● _____ ● _____ ● _____		Verstedelijkingsstrategie Regio Foodvalley januari 2023 Legenda ● _____ ● _____ ● _____		

Provinciale Integrale Visiekaart

6. SAMENWERKING

In lijn met hetgeen in het startpakket staat, richt de provincie Utrecht de samenwerking voor het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht op de Utrechtse regio's (en via hen de gemeenten) en de Utrechtse waterpartners (waterschappen, drinkwaterbedrijven en Rijkswaterstaat Midden-Nederland). De overige partners in de provincie betreft Utrecht in het (mogelijke) proces van wijziging van de Omgevingsvisie provincie Utrecht. Daarnaast werkt de provincie Utrecht in afstemming met haar buurprovincies, om ervoor te zorgen dat de ruimtelijke voorstellen waar mogelijk op elkaar aansluiten en dat waar ze dit niet doen, dit onderbouwd kan worden.

Het Rijk vraagt de provincie in het startpakket om samen met gemeenten (loopt in Utrecht vooral via de regio's) en waterschappen (dit is in Utrecht verbreed naar alle Utrechtse waterpartners) de nationale opgaven en doelen ruimtelijk te vertalen, (waar mogelijk) in te passen en te combineren met decentrale opgaven. Samenwerking tussen provincie en deze regionale partners vindt veelal al plaats binnen de provinciale uitwerkingen van de nationale programma's en binnen de ontwikkelingsperspectieven, uitvoeringsprogramma's en regionale investeringsagenda's voor de NOVEX-gebieden. Vanuit het ruimtelijk voorstel wordt dit proces niet opnieuw gedaan. Er gaat juist gebruik gemaakt worden van deze overleggen. En bij deze overleggen wordt aangesloten waar dit nodig is om tot het ruimtelijk voorstel te komen.

Afhankelijk van de onderwerpen in het ruimtelijk voorstel kan de samenwerking in dit proces wel een verdieping krijgen, passend bij de impact van het ruimtelijk voorstel. Dit organiseert de provincie Utrecht via ateliers waarbij de overheidspartners aan kunnen sluiten.

De regionale partners hebben vanzelfsprekend behoefte aan informatie over de voortgang van het ruimtelijk voorstel. Voor informatievoorziening en overleg gedurende het proces om te komen tot het Ruimtelijk Voorstel Provincie Utrecht, wordt gebruik gemaakt van de overleggremia die er ambtelijk en bestuurlijk in de regio's U10, Amersfoort en Foodvalley en via de waterpartners al georganiseerd worden. In februari hebben de eerste informerende overleggen in dit kader plaatsgevonden. Met de directeurs van de regio's en grote gemeenten heeft een startgesprek plaatsgevonden, om deze werkwijze af te spreken.

Per ijkmoment wordt een (tussen)rapportage opgesteld. Elke rapportage wordt voorafgegaan door een concept dat voorgelegd wordt aan een reviewgroep bestaande uit provinciale collega's en collega's van de regionale partners. De interne reviewgroep heeft de rol om de documenten te beoordelen of de inhoud in lijn is met de Omgevingsvisie en andere ingrediënten voor het ruimtelijk voorstel, dan wel aan te geven wat de consequenties zijn als dit niet het geval is. Bij deze review worden ook ambtelijk de regio's U10, Amersfoort en Foodvalley, de steden Utrecht, Amersfoort en Veenendaal en de Utrechtse waterpartners in onze provincie om een reactie gevraagd. Zij beoordelen of de concretisering, verdieping en aanvullingen passend zijn bij de voorgestane ruimtelijke ontwikkeling in de samenwerkingen.

Concluderend worden de verschillende Utrechtse overheidspartners met name bij de provinciale uitwerking van de programma's en de ontwikkelstrategieën voor de NOVEX-gebieden betrokken. De resultaten uit deze sporen worden samengebracht in de ruimtelijke puzzel. In het

proces om te komen tot een ruimtelijk voorstel worden de drie regio's met de grootste daarin gelegen stad en de Utrechtse Waterpartners betrokken door middel van ateliers en door middel van reviews op de documenten.

7. VOORSTEL EN ARRANGEMENT

Het resultaat van het gehele proces bestaat uit twee onderdelen: het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht en het Ruimtelijk Arrangement provincie Utrecht–Rijk. We geven in dit scopedocument mee hoe wij tegen deze producten aankijken, zodat er een eerste beeld ontstaat van hetgeen de provincie Utrecht aan het eind van dit proces op gaat leveren.

Het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht geeft inzicht in de ruimtelijke mogelijkheden en neerslag van de opgaven uit het startpakket in relatie tot het omgevingsbeleid uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht. Dit inzicht wordt gegeven in kaarten, beelden, teksten en kwantitatieve gegevens. Waar dat kan nemen we de resultaten op kaartbeelden op. Maar niet alles leent zich voor een kaartbeeld, en niet alles is al in kaartbeelden te vangen. Vandaar dat we verschillende vormen van verbeelding gaan hanteren, begeleid door beschrijvingen in tekstvorm. Dit wordt gecompleteerd met kwantitatieve en kwalitatieve gegevens, zodat er een compleet beeld ontstaat.

In lijn met onze methode zitten hier drie detailniveaus in:

- 2021 t/m 2030 zoveel mogelijk concreet beeld (GIS-objecten, kwantitatieve gegevens e.d.);
- 2031 t/m 2040 schetsbeeld (ontwerpkaarten, bandbreedtes e.d.);
- 2041 t/m 2050/2100 (termijn afhankelijk van thema) doorkijk op ontwikkelingen.

Dit zijn de algemene periodes. Per thema kunnen hier afwijkingen in zitten, omdat aangesloten wordt bij de periodes uit het relevante nationale programma. Dit zal in het ruimtelijk voorstel duidelijk gemaakt worden. Bij het thema wonen gaat het bijvoorbeeld om 2022 t/m 2030 en 2031 t/m 2039.

Hiermee geeft de provincie Utrecht een antwoord op de vragen over ruimtelijke inpassing van nationale opgaven en doelen uit het startpakket. Daarmee wordt ook duidelijk of alle ruimtelijke opgaven en doelen waarvan het Rijk vraagt of ze binnen de provincie Utrecht kunnen landen, ook daadwerkelijk hier kunnen landen c.q. dat er een voornemen is tot het laten landen hiervan. Daar waar opgaven niet ingepast kunnen worden, zal dit onderbouwd opgenomen worden in het voorstel.

Het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht vormt ook een aanzet voor een verdere concretisering van de Omgevingsvisie provincie Utrecht en de daarin opgenomen visiekaart. Het is daarmee agenderend voor de wijziging van deze Omgevingsvisie die mogelijk in 2024 opgestart wordt (als Provinciale Staten hiertoe besluiten). Het proces leidt dus, behalve tot een ruimtelijk voorstel, ook tot een agenda voor de wijziging van onze Omgevingsvisie.

Het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel vormt de basis voor het Ruimtelijk Arrangement provincie Utrecht–Rijk. In dit ruimtelijk arrangement maken Rijk en provincie wederkerige bestuurlijke afspraken over de ruimtelijke inpassing en uitvoering van nationale en provinciale opgaven. De provincie zal hierbij ook namens haar regiopartners optreden voor wat betreft de afspraken die allen aangaan.

Dit zal met name ook over de randvoorwaarden bij de ontwikkelingen gaan. Het Ruimtelijk Arrangement ziet de provincie Utrecht als de ‘hoe’ bij de ‘wat, waar en wanneer’ die opgenomen worden in het Ruimtelijk Voorstel.

In het Ruimtelijk Arrangement zullen eveneens de drie niveaus die hiervoor geduid zijn opgenomen worden. Voor de eerste periode tot 2030 zullen de afspraken met name over uitvoering gaan, voor de perioden daarna kan dit ook over vervolgonderzoek gaan om op een later moment keuzes te kunnen maken. We voorzien daarom in het ruimtelijk arrangement ook afspraken over het verdere vervolg van de samenwerking tussen het Rijk en de provincie Utrecht ten aanzien van de nationale en regionale ruimtelijke opgaven. Het Provinciaal Ruimtelijk Arrangement Utrecht zien we als een eerste stap in een langdurige samenwerking.

Wij gaan in het Ruimtelijk Arrangement de relatie leggen met de uitvoeringsagenda's en regionale investeringsagenda's van de NOVEX-gebieden en met de uitvoeringsafspraken voor de diverse nationale programma's. De focus zal wat dat betreft komen te liggen op de benodigde randvoorwaarden om de afspraken die daar worden gemaakt ook echt uit te kunnen voeren.

8. VERVOLG

De komende periode, richting het tweede ijkmoment, gaan we via ontwerpend onderzoek aan de slag met denkrichtingen, kansen en knelpunten voor de ruimtelijke opgaven in de provincie Utrecht. Waar mogelijk maken we daarbij gebruik van de cartografische inventarisatie die in opdracht van BZK door een aantal ontwerp bureaus is uitgevoerd. We leggen de relatie met de provinciale uitwerkingen van nationale programma's en de ontwikkelperspectieven van NOVEX-gebieden. Dit onderzoek leidt tot een completering en verdere inkleuring van de indicatieve tabellen en matrix in dit scopedocument. Ook leidt het tot een overzicht van collectieve uitdagingen waarvoor Rijk en provincie gezamenlijk aan de lat staan. Daarmee bieden we een goede basis voor een inhoudelijk gesprek tijdens het tweede ijkmoment.

We hebben de ontvangst van het Startpakket ook gebruikt voor een adviesaanvraag aan onze Provinciale Commissie Leefomgeving (PCL) en onze Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK). Zowel PCL als PARK geven GS en PS gevraagd en ongevraagd advies. Voor het ruimtelijk voorstel is hen gevraagd te adviseren over inhoudelijke aandachtspunten bij het proces om te komen tot het ruimtelijk voorstel. Beide komen eind februari 2023 met een eerste advies. Deze adviezen betrekken wij bij het proces richting het tweede ijkmoment. Zowel PCL en PARK gaan later in het proces ook adviseren over de contour voor het ruimtelijk voorstel.

Zoals u in het scopedocument heeft kunnen lezen, ligt er met de Omgevingsvisie provincie Utrecht een goede basis om aan een gefundeerd Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht te gaan werken. We hebben in de provincie Utrecht een lange traditie van stevige ruimtelijke visies en omgevingsbeleidsnota's. Hier kunnen we goed op voortbouwen. Het traject van dit jaar biedt een uitgelezen kans om de uitgezette lijnen van de Omgevingsvisie provincie Utrecht samen met het Rijk en de regiopartners te concretiseren. Zowel inhoudelijk in het verder samenbrengen van onze beleidslijnen en keuzes maken in de gebieden, als qua uitvoering. Dit komt tot uiting in de contour van het ruimtelijk voorstel wat we ten behoeve van ijkmoment 3 opstellen.

De contour voor het ruimtelijk voorstel werken we verder uit naar een ruimtelijk voorstel en een daarbij behorende agenda ten behoeve van de aanpassing van onze Omgevingsvisie. Hierover vindt besluitvorming plaats door de Provinciale Staten. Na deze besluitvorming ronden we het ruimtelijk voorstel af. Het ruimtelijk voorstel vormt vervolgens de basis voor het Ruimtelijk Arrangement Provincie Utrecht – Rijk.

Met dit proces dragen we verder bij aan de groei van inwoners, werknemers, bedrijven, recreanten en toeristen, zodanig dat iedereen hier prettig en gezond kan wonen, werken en leven. Hiermee houden we onze provincie mooi en leefbaar voor mens, plant en dier en bieden we tegelijkertijd ruimte aan ontwikkelingen die op ons afkomen en zorgen we daarmee, samen met het Rijk, voor een aantrekkelijk en toekomstbestendige provincie Utrecht!

BIJLAGEN

Stand van zaken NOVEX-gebieden

- Utrecht-Amersfoort
- Arnhem-Nijmegen-Foodvalley
- Groene Hart
- Regio Schiphol

Focus vragen startpakket fysieke leefomgeving Novex Versie 2.0 (15 februari 2023)

Overzicht vragen startpakket fysieke leefomgeving Novex Versie 2.0 (15 februari 2023)

Quickscan kansen en risico's Startpakket en provinciaal Omgevingsbeeld (Concept 2.0, 23 februari 2023)

STAND VAN ZAKEN NOVEX-GBIEDEN

De NOVEX-gebieden hebben een belangrijke samenhang met het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht en de weg daarnaartoe. In deze bijlage bij het scopedocument geven we de stand van zaken van de NOVEX-gebieden in de provincie Utrecht weer. Het gaat om de gebieden:

- Utrecht–Amersfoort
- Arnhem–Nijmegen-Foodvalley
- Groene Hart
- Schiphol

In NOVEX-gebieden werken Rijk, provincie(s), gemeenten en waterschappen samen om de komende jaren al te starten met het invullen van grote ruimtelijke opgaven. Hiertoe maken de gezamenlijke overheden een ontwikkelperspectief, een uitvoeringsagenda en een regionale investeringsagenda. De samenwerking in de NOVEX-gebieden heeft dus een wezenlijk ander karakter, met een andere provinciale rol, dan de samenwerking voor het ruimtelijk voorstel waarbij de provincie de regie heeft.

De ontwikkelperspectieven zijn belangrijke bouwstenen voor het ruimtelijke voorstel van de provincie Utrecht. Tegelijk kan het Provinciaal Ruimtelijk Voorstel Utrecht ook kaders meegeven aan de NOVEX-gebieden. Hier is dus sprake van een wisselwerking. Voor de NOVEX-gebieden die voortkomen uit de verstedelijkingsstrategieën zijn de ontwikkelperspectieven al grotendeels gereed. Dat komt terug in de beschrijving van de stand van zaken per NOVEX-gebied hieronder.

NOVEX-gebied Amersfoort-Utrecht

Achtergrondinformatie uit het Provinciaal Startpakket fysieke leefomgeving: Het aantal mensen dat woont, werkt en studeert in de Metropoolregio (regio's U16 en Amersfoort) stijgt harder dan waar dan ook in Nederland. Om die groei op te vangen, zijn er in 2040 ongeveer 165.000 woningen nodig en locaties voor ruim 100.000 banen. Om antwoord te geven op de vraag hoe deze forse groei van wonen en werken op te vangen én hoe tegelijk bereikbaar, leefbaar en groen te blijven, zijn het Ontwikkelperspectief Utrecht Nabij (2020) en het Ontwikkelbeeld regio Amersfoort Centraal! (2021) opgesteld. Hiermee kan het motto van de Metropoolregio Utrecht – gezond leven in een stedelijke regio voor iedereen – bewaarheid worden. In november 2021 hebben Rijk en regionale partijen afgesproken dat beide documenten samen één verstedelijkingsstrategie op grond van de NOVI vormen. Partijen hebben zich aan deze verstedelijkingsstrategie gecommitteerd en gebruiken het als vertrekpunt voor nader onderzoek, uitwerking en doorwerking in eigen omgevingsbeleid. In de RO-brief van het kabinet (2022) is vervolgens aangegeven dat het verstedelijkingsgebied Utrecht-Amersfoort verder wordt ontwikkeld en voortaan de status van NOVEX-gebied heeft. Binnen het NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort liggen twee grootschalige NOVEX-woningbouwgebieden: Utrecht Groot Merwede en Spoor-/A1-zone Amersfoort. Het ontwikkelperspectief gaat daarbij de nadruk leggen op nabijheid als het leidende principe, groen groeit mee en een schaalprong in mobiliteit.

Stand van zaken: Het gebied Utrecht–Amersfoort is NOVEX-gebied geworden vanwege de complexiteit en urgentie van de opgave voor verstedelijking, bereikbaarheid en leefbaarheid (en de brede randvoorwaarden die daarvoor nodig zijn) en de gezamenlijke aanpak en strategie die er al is ontwikkeld. De twee strategieën die er liggen, ontwikkelperspectief 'Utrecht Nabij' en ontwikkelbeeld 'Regio Amersfoort centraal!', worden samengevoegd tot het ontwikkelperspectief voor het NOVEX-gebied. Naast samenvoegen vraagt het maken van het ontwikkelperspectief ook om aanvullen op een aantal punten, zoals klimaat en energie, en om actualiseren op ontwikkelingen die na het opstellen van deze strategieën hebben plaatsgevonden, zoals de besluitvorming in het BO MIRT in november 2022. De afspraken die in U Ned verband (de governance) zijn gemaakt voor de uitvoering van Utrecht Nabij en Regio Amersfoort Centraal! (inclusief de uitwerking van de programmatische aanpak en programmatische financiering) zijn al het begin van de uitvoeringsagenda/regionale investeringsagenda die ook voor het NOVEX-gebied wordt opgesteld.

NOVEX-gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley

Achtergrondinformatie uit het Provinciaal Startpakket fysieke leefomgeving: Voor dit gebied is de strategie 'Meer landschap, meer stad' opgesteld, gericht op realisatie van 100.000 woningen tot 2040 en bijbehorende arbeidsplaatsen tot 2040. In deze strategie is natuurontwikkeling een belangrijk onderdeel. Voor delen van dit gebied ligt er ook een belangrijke opgave als het gaat om natuurversterking en landbouwtransitie. De sleutelgebieden voor woningbouw zijn Spoorzone Arnhem-Oost, Nijmegen-West en Foodvalley-Zuid. De woningbouwopgave zal worden ingezet om het karakter en de kwaliteit van de Groene Metropool (natuur, klimaat, gezondheid en economie) te vergroten. De verstedelijkingsstrategie wordt in samenwerking tussen Rijk en regio's verder uitgewerkt om te komen tot het ontwikkelperspectief en uitvoeringsafspraken. Onder andere voor het programmeren van nieuwe woningen bij voorkeur binnen bestaand stedelijk gebied nabij (H)OV-knopen en met versterking van groenblauwe structuren. Ook is de inzet om leefomgevingen te maken met een menging van functies en voldoende groen. Tussen de gebouwde gebieden wordt in totaal zo'n 5.000 hectare buitengebied toegankelijk wordt voor medegebruik (recreatie) en er blijft een groene bufferzone tussen de kernen.

Stand van zaken: Het proces om te komen tot een ontwikkelperspectief NOVEX Arnhem–Nijmegen-Foodvalley wordt gecoördineerd vanuit de Provincie Gelderland. In samenwerking met het Rijk, de provincie Utrecht, de twee regio's, gemeenten en waterschappen wordt een perspectief uitgewerkt voor dit gebied, met bijzondere aandacht voor verstedelijking, landelijk gebied en energie. Op het gebied van verstedelijking is daarbij de recent

vastgestelde Verstedelijkingsstrategie Arnhem-Nijmegen-Foodvalley leidend. Op het niveau van Foodvalley wordt een bestuurlijk integrerende tafel gevormd waarop de verschillende onderwerpen met elkaar worden afgestemd en besluitvorming in de daartoe bevoegde gremia voorbereid. Daarbij is het streven om tot één perspectief te komen dat doorwerkt in beide Provinciale Ruimtelijke Voorstellen. Op dit moment werken partijen samen aan een aanpak om te komen tot een goede sturing hierop.

NOVEX-gebied Groene Hart

Achtergrondinformatie uit het Provinciaal Startpakket fysieke leefomgeving: Het Groene Hart bestaat grotendeels uit veengronden, gelegen in het westen van Nederland. De hoofdoopgave in het gebied is het stabiliseren van veenbodems (remmen bodemdaling, reduceren CO₂-uitstoot, verzilting voorkomen) en een robuust ingericht watersysteem is hiervoor cruciaal. De veenbodems vragen (deels) een aanpassing van het landgebruik in het Groene Hart. Er is sprake van een transitie in de landbouw, maar ook de behoefte aan duurzaam opgewekte energie vraagt ruimte. Deze grote opgaven dienen rekening te houden met de huidige waardevolle gebiedskenmerken, die het karakter van het Groene Hart bepalen. Een deel van het UNESCO werelderfgoed Hollandse Waterlinies ligt in het Groene Hart, evenals Kinderdijk en de Limes. Naast de fysieke gesteldheid van de bodem is er in het Groene Hart sprake van verstedelijkingsdruk vanuit de omliggende steden, maar is er in het gebied ook de behoefte om wonen, werken en recreëren te kunnen ontwikkelen. Een gebied dus met stapeling van veel en diverse opgaven die een samenhangende aanpak vereisen. Doorgaan op de huidige voet voldoet niet meer op de lange termijn. Een gebiedsgericht en ook sector-overstijgende aanpak is noodzakelijk. Dit is alleen te realiseren door samenwerking met alle maatschappelijke partijen en intensieve bestuurlijke samenwerking, zoals binnen het Bestuurlijk Platform Groene Hart.

Stand van zaken: Voor het NOVEX-gebied Groene Hart heeft het Bestuurlijk Platform de opdracht gegeven om een ontwikkelperspectief op te stellen. In het Bestuurlijk Platform zijn afspraken gemaakt over dit

proces. Er is afgesproken dat dit gebeurt in een iteratief proces, dat houdt in dat het opstellen van het ontwikkel-perspectief gelijktijdig en in nauwe samenhang gebeurt met het opstellen van de provinciale ruimtelijke voorstellen en de provinciale gebiedsprogramma's landelijk gebied van de drie betrokken provincies. Daarnaast is afgesproken dat er goed gebruik wordt gemaakt van materiaal dat er al ligt, waaronder omgevingsvisies en ontwerpende onderzoeken.

Het Bestuurlijk Platform heeft recent de inhoudelijke scope voor het Ontwikkelperspectief vastgesteld. Het perspectief gaat de nadruk leggen op drie kernopgaven, te weten het stabiliseren van veenbodems, het robuust inrichten van het watersysteem en het doorontwikkelen van waardevolle gebiedskenmerken. Hierbij worden alle ruimtelijke opgaven, zoals landbouw, woningbouw, bedrijventerreinen, energie, recreatie, natuurontwikkeling, economie, etc. integraal opgenomen. De scope bepaling voor het Groene Hart zelf staat beschreven in de bestuursovereenkomst Groene Hart, die in mei 2022 is ondertekend door 43 overheids-partijen. Naast een inhoudelijke scope staat in de bestuursovereenkomst ook de gebiedsafbakening en de werkwijze.

NOVEX-gebied Regio Schiphol

Achtergrondinformatie uit het Provinciaal Startpakket fysieke leefomgeving: In de regio Schiphol zijn meerdere urgente en belangrijke opgaven waar een afweging noodzakelijk is. Die opgaven vallen allen samen in de schaarse publieke ruimte, milieuruimte en ruimte op de energie-netwerken. Enkele van de urgente opgaven zijn: (1) Klimaatverandering en daarmee samenhangend verduurzaming industrie en uitbreiding elektriciteitsnet; (2) Verminderde kwaliteit van de leefomgeving en gezondheidseffecten door geluidsoverlast en luchtverontreiniging; en (3) Urgente en forse woningbouwopgave. Het NOVEX-gebied en de op te stellen gebiedsagenda omvat bovenstaande en andere opgaven. De inzet is om de opgaven in samenhang te bezien, een concretiseringsslag maken, en daarna heldere keuzes maken. Na de zomer van 2022 zal een bestuursovereenkomst worden gesloten tussen het Rijk en de Provincie Noord-Holland en de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS). Met de overeenkomst wordt een start gemaakt van het NOVEX-aanpak van het gebied.

Stand van zaken: Met de ondertekening van een Bestuursovereenkomst (BOK) door het Rijk (IenW, BZK en EZK), de provincie Noord-Holland en de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) op 10 oktober 2022 is een start gemaakt met het proces om in juni 2023 te komen tot een ontwikkelperspectief en later tot een uitvoeringsprogramma en regionale investeringsagenda voor NOVEX-gebied regio Schiphol. Provincie Utrecht is betrokken via de BRS, waarin met het Rijk, de provincies Noord- en Zuid-Holland, Flevoland en 56 gemeenten wordt samengewerkt aan de balans tussen een gezonde leefomgeving voor de Schipholregio en een duurzame internationale connectiviteit. In het ontwikkelperspectief worden de 'luchtzijdige opgaven' uit het BOK aangepakt. Daarbij gaat het om samenhang verbetering leefomgevingskwaliteit met ander programma's en geografische mogelijkheden Schiphol; ruimtelijke ontwikkeling, leefbaarheid en woningbouw; aanpak van de geluidbelasting Schiphol; aanpak van luchtkwaliteit en ultrafijn stof en aanpassingen ruimtelijke beperkingen. Voor provincie Utrecht is met name samenhang relevant tussen de komst van een vierde aanlandingsroute van Schiphol via de Luchtruimherziening en de consequenties voor bestaand bebouwd gebied/ nieuwe verstedelijkingslocaties.

FOCUS VRAGEN STARTPAKKET FYSIEKE LEEFOMGEVING NOVEX VERSIE 2.0 (15 FEBRUARI 2023)

Overkoepelend programmatisch

Mooi Nederland en ruimtelijke kwaliteit

*Uitwerken ruimtelijke kwaliteit en belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde (1)
Inzetten van ruimtelijk ontwerp (2)
Zo nodig hulp en ondersteuning vragen aan het programma Mooi Nederland (3)*

Water en Bodem sturend bij ruimtelijke planvorming

Ruimtelijke plannen afstemmen op de ondergrond en de natuurlijke dynamiek van het water (4)

Perspectieven

Perspectief voor landbouw en natuur

Invulling geven aan de concrete doelen en keuzes uit Water en Bodem sturend, het NPLG (5)

Concrete doelen

Ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie

*Uitvoering geven aan de RES 1.0 (14)
Behouden van ruimte voor bedrijvigheid (15)
Gelijk houden van milieuruimte voor industrie en bedrijvigheid (16)*

Leefbare steden en regio's

*Invulling geven aan nieuwe stedelijke ontwikkeling 2030 (900.000 woningen incl. werklocaties) (25)
Sturen op minimale afdekking bodem en een groene klimaat adaptieve gebouwde omgeving (26)
Toekomstvast ruimtelijk invulling geven aan de bestaande bebouwde omgeving (27)*

Structurerende keuzes

*De ontwikkelingsrichting van de landbouw en het landgebruik per deelgebied (6)
Een strategie op hoofdlijn om te komen tot VHR-doelbereik in 2030 en op termijn (7)
Verhogen percentage groenblauwe dooradering in landelijk gebied (8)*

Richting gevende uitspraken

*Verkennen kansen en knelpunten tussen hoofdwatersysteem en landbouw en natuur (9)
Schetsen van regionale gebiedsperspectieven (10)*

*Uitwerking geven aan een robuust regionaal systeem voor (circulaire) economie en energie (17)
Aandacht bestaande nationale aanwijzingen en reserveringen nationale energie-infrastructuur (18)
Aandacht voor aanvullende ruimteclaims in de omgeving van hoogspanningsstations (19)
Ruimte voor nationale industrieclusters, het 'zesde cluster' en grootschalige bedrijfsvestigingen (20)
Verbinding uitwerken tussen regionale netwerken en nationale netwerken (21)
Aandacht voor leefomgeving, zoals milieu, gezondheid en ruimtelijke kwaliteit (22)*

*Doorontwikkelen van het stedelijk netwerk Nederland (2050) (28)
Versterken regionale economische kracht (29)
Aandacht te besteden aan de ruimtelijke gevolgen (30)*

Kansen en knelpunten

*Aangeven knelpunten en kansen voor combinaties benutten (11)
Ruimte maken voor vasthouden en bergen gebiedseigen water en (drink)watervraag beperken (12)
Adaptief ontwikkelpad opstellen en ruimte reserveren voor vasthouden en bergen van water (13)*

*Inzichtelijk maken van potentiële kansen en knelpunten in relatie tot water en bodemsysteem (23)
Keuzes maken over de aanleg van nieuwe verbindingen voor energienetwerken (24)*

*Toepassen kader 'water en bodem in woningbouwprojecten en integrale gebiedsontwikkelingen' (31)
Afwegen verstedelijking en reserveren van (milieu)ruimte op de korte en langere termijn (32)
In kaart brengen (ruimtelijke) impact op primair de regionale en nationale energie-infrastructuur (33)
Inzichtelijk maken impact gezonde leefomgeving voor 2030 en 2050 t.b.v. aanvullende normering (34)*

Aanvullend thematisch (sectoraal)

Culturele identiteit en erfgoed

Uitwerken visie op (waarden van) nationaal cultureel erfgoed en de transitieopgave (35)

Milieu

Zie hiervoor de vragen in de drie perspectieven.

Defensie

*Meenemen locatiekeuze voor nieuwe kazerne en uitwerken kansen en knelpunten inpassing (36)
Meedenken over uitbreiding en meekoppelkansen bestaande locaties (37)
Samenwerking bij nieuwe bestemmingen af te stoten Defensielocaties (meekoppelkansen) (38)*

Gezonde en groene leefomgeving

Beoordeling en verbetering van gezondheid leefomgevingen voor bewoners en bezoekers (39)

OVERZICHT VRAGEN STARTPAKKET FYSIEKE LEEFOMGEVING NOVEX VERSIE 2.0 (15 FEBRUARI 2023)

Overkoepelend programatisch

Mooi Nederland en ruimtelijke kwaliteit

We vragen de provincies om Ruimtelijke Kwaliteit mee te nemen in uitwerking van de vragen uit dit startpakket en in de argumentatie bij het inpassen van de verschillende ruimtelijke opgaven aan te geven op welke manier een gedragen balans is gevonden tussen belevingswaarde, gebruikswaarde en toekomstwaarde (14)

We vragen tevens om ontwerp structureel in te zetten om slimme functiecombinaties en strategieën te ontwikkelen, belangen vroegtijdig bijeen te brengen en een breed draagvlak te ontwikkelen (2)

We nodigen de provincies uit aan te geven op welke manier zij voor de inzet van ontwerp concrete hulp en ondersteuning nodig hebben vanuit het Rijk (programma Mooi Nederland) (3)

Water en Bodem sturend bij ruimtelijke planvorming

We vragen de provincies Water en Bodem sturend te laten zijn in de afwegingen bij ruimtelijke planvorming en in de argumentatie aan te geven hoe ruimtelijke plannen zijn afgestemd op de staat en de kwaliteit van de ondergrond en de natuurlijke dynamiek van het water. In de kamerbrief Water en Bodem Sturend zijn structurerende keuzes opgenomen, en al duidelijk gemaakt welke keuzes voor welk type gebieden het meest relevant zijn. Geef in alle drie de perspectieven aan hoe de relevante structurerende keuzes worden betrokken bij de uitwerking van de perspectieven (4)

Perspectieven

Perspectief voor landbouw en natuur

Concrete doelen

Invoering geven aan de concrete doelen en keuzes uit Water en Bodem Sturend, het NPLG en de Kamerbrief Toekomst Landbouw, in samenhang met elkaar, inclusief de combinatie mogelijkheden met andere opgaven, en in de context van een perspectief voor het gebied op de langere termijn. Hierbij moet in elk geval invoering worden gegeven aan de concrete maatregelen die vanuit het NPLG als minimale vereisten aan de gebiedsprocessen worden meegegeven (5)

Structurerende keuzes

Uitwerking geven aan de maatregelen die nodig zijn voor een toekomstbestendig regionaal water- en bodemsysteem, in samenhang met de opgaven voor natuur en een toekomstbestendige landbouw. Daarbij moeten in elk geval de globale keuzes die vanuit NPLG worden meegegeven aan de gebiedsprocessen worden meegenomen in de uitwerking:

- De ontwikkelingsrichting van de landbouw en het landgebruik per deelgebied, rekening houdend met de analyses, het landbouwkkoord en de NPLG-doelen en -keuzes (6)
- Een strategie op hoofdlijn om te komen tot VHR-doelbereik in 2030 en op termijn (7)
- Voor beekdalen, overgangsgedebieden rond N2000-gebieden en veenweidegebieden inzichtelijk maken welke kansen zij zien om het percentage groenblauwe dooradering te verhogen (8)

Richting gevende uitspraken

De vraag aan provincies is om, vanuit de eerste richtingen voor het hoofdwatersysteem en nationale keuzes voor landbouw en natuur, voor de eigen provincie te bezien wat voor kansen en knelpunten daaruit kunnen ontstaan (9)

De provincies wordt gevraagd suggesties te doen voor een gebiedsindeling vanuit de kenmerken van het water- en bodemsysteem, om daarmee uiteindelijk gezamenlijk tot een eenduidige en voor de lange termijn stabiele gebiedsindeling te komen. Daarmee kunnen dan regionale gebiedsperspectieven worden geschetst waarin oplossingen voor de grote opgaven in het landelijk gebied samenkomen (10)

Kansen en knelpunten

Concurrerende ruimteclaims en grote transitie in het landelijk gebied: Vraag aan de provincies om bij het uitwerken van de vragen de mogelijke knelpunten aan te geven en kansen voor combinaties te benutten (11)

Tekort aan zoetwater: Aan de provincies wordt gevraagd om samen met de waterschappen in gebiedsprocessen ruimte te maken voor het vasthouden en bergen van zoveel mogelijk gebiedseigen water. En om te bezien hoe gebruikers van (drink)water hun wateraanpak kunnen beperken (12)

Nu voldoende ruimte houden voor watervraagstuk op de lange termijn: De provincies wordt gevraagd om in hun uitwerking adaptie te zijn voor in de toekomst nog te maken keuzes, en op cruciale plekken ruimte te houden voor het vasthouden en bergen van water (13)

Aanvullend thematisch (sectoraal)

Culturele identiteit en erfgoed

Aan de provincies wordt gevraagd om hun visie te geven op het cultureel erfgoed en de ruimtelijke kwaliteitsopgave van de eigen provincie. Op welke wijze wordt bij de ruimtelijke inpassing van de nationale en provinciale opgaven het erfgoed en het cultuurlandschap getransformeerd en de ruimtelijke kwaliteit behouden of versterkt, als een integraal onderdeel en verweven in de gehele planvorming en uitvoering? Specifiek wordt gevraagd hierin aandacht te besteden aan de instandhouding van de waarden van de UNESCO-Werelderfgoedgebieden, gebouwen en objecten, gebieden die als Rijksmonumenten zijn aangewezen, de beschermde stads- en dorpsgezichten en de wederopbouwgebieden. Het ministerie van OCW biedt aan om de provincie te ondersteunen bij het eventueel opstellen van een gebiedsbiografie. Dit instrument is een onderlegger voor de transitieopgave voor het cultureel erfgoed (35)

Milieu

Zie hiervoor de vragen in de drie perspectieven.

Defensie

Aan de provincie wordt gevraagd de ontwikkelingen uit het SVP voor zover deze concreet zijn, mee te nemen in het ruimtelijk voorstel. Dit geldt in het bijzonder voor de locatiekeuze voor de nieuwe kazernes voor de ondersteunende eenheden, en daarbij uit te werken welke kansen en knelpunten zich bij de inpassing voordoen (36)

Defensie doet een beroep op de provincies om mee te denken over extra ruimte bij onze bestaande locaties voor mogelijke uitbreiding, zowel direct en indirect ruimtegebruik. Daarbij moet worden gezocht naar meekoppelkansen voor meervoudig ruimtegebruik, bijvoorbeeld het uitbreiden van een oefengebied in combinatie met de aanleg van nieuwe natuur. In de eerste helft van 2023 gaat Defensie in op het benodigde extra ruimtebeslag (37)

Daarnaast is er samenwerking nodig bij het vinden van nieuwe bestemmingen voor Defensielocaties die op termijn worden afgestoten. Bij het vinden van een nieuwe bestemming bestaan mogelijk meekoppelkansen voor andere opgaven in het ruimtelijk domein, bijvoorbeeld voor woningbouw, voor de energietransitie, voor landbouw, voor natuur of voor een combinatie van functies (38)

Gezonde en groene leefomgeving

De provincies wordt gevraagd de gezondheid van de leefomgevingen in de eigen provincie te beoordelen en te verkennen wat er mogelijk is om gebieden waar bewoners en bezoekers te maken hebben c.q. krijgen met een relatief hoge gezondheidsdruk gezonder te maken (39)

Ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie

Geef invulling aan bovenstaande concrete doelen voor:

- Het opwekken van duurzame energie door uitvoering te geven aan de RES 1.0 (14)
- Het behouden van voldoende ruimte voor bedrijvigheid, waarbij provincie specifiek en provincie overstijgend wordt bekeken waar en hoeveel ruimte voor industrie en grootschalige bedrijfsvestigingen nodig is. Daarbij wordt bij de ontwikkeling van grootschalige bedrijfsvestigingen al gevraagd om het afwegingskader zoveel mogelijk toe te passen dat gezamenlijk wordt ontwikkeld, en in maart wordt vastgesteld (15)
- Het voor de korte termijn in elk geval gelijk houden van het huidige totaal van milieuruimte voor industrie en bedrijvigheid (16)

De vraag aan de provincie is om uitwerking te geven aan een robuust regionaal systeem voor (circulaire) economie en energie, mogelijk in verschillende varianten, waar bovenstaande kaders en afwegingen onderdeel van zijn. In deze uitwerking moet de samenhang met de nationale hoofdstroom en andere opgaven meegenomen worden (17)

De vraag aan provincies is om aan te geven waar kansen en knelpunten ontstaan op basis van de eerste richtingen voor de ontwikkeling van het nationale systeem voor energie en (circulaire) economie, zodat dit kan worden meegewogen in de keuzes in de nationale programma's. Specifiek wordt aandacht gevraagd voor:

- Bestaande nationale aanwijzingen en reserveringen voor nationale energie-infrastructuur (18)
- Potentiële aanvullende ruimteclaims in de omgeving van hoogspanningsstations voor opslag, flexibilisering, conversie en piekcentrales (19)
- Ruimte die nodig is voor onder andere de clustering van opslag en conversie in de vijf nationale industrieclusters, het 'zede cluster' en grootschalige bedrijfsvestigingen (20)
- De verbinding tussen regionale netwerken en nationale netwerken (21)
- Vraagstukken ten aanzien van de leefomgeving, zoals milieu, gezondheid en ruimtelijke kwaliteit (22)

Goede afweging voor de uitbreiding van nationale energienetwerken en versterking van nationale energie- en mobiliteitsnetwerken in relatie tot Water en Bodem Sturend: Vraag aan de provincies om waar mogelijk nu al provincie specifiek te laten zien waar potentiële kansen en knelpunten liggen in relatie tot het water en bodemsysteem (23)

Grote ruimtelijke impact van infrastructuur voor energienetwerken: Het Rijk vraagt de provincies wel om bij de uitwerking van de opgaven uit dit startpakket rekening te houden met deze ruimtelijke ontwikkelingen die nu zijn voorzien, en de kansen en knelpunten daarbij te signaleren. En dit in samenhang te bezien met de door hen op te stellen Provinciale MIK's (Meerjaren Investeringsprogramma Energie en Klimaat) en de ontwikkelingsopgaven voor de haven- en industrieclusters (24)

Leefbare steden en regio's

Aan de provincies wordt gevraagd om te laten zien hoe zij met gemeenten en waterschappen toekomstbestendig ruimtelijk invulling geven aan deze concrete doelen voor nieuwe stedelijke ontwikkeling: in totaal 900.000 woningen en de benodigde ruimte voor de periode tot 2030 die in de eigen provincie nodig is voor werklocaties gekoppeld aan de stedelijke ontwikkeling (bedrijventerreinen, kennis-economie), met daarbij aandacht voor opgaven zoals hierboven benoemd ten aanzien van Water en Bodem Sturend, natuur inclusieve ontwikkeling, energietransitie, bereikbaarheid, groen in en om de stad, erfgoed en een gezonde leefomgeving (25)

Vooruitlopend op de ontwikkeling van een definitief richtinggevend kader ten aanzien van waterveiligheid, wateroverlast, bodemdaling en waterbeschikbaarheid wordt provincies gevraagd de conceptversie van dit richtinggevend kader al zoveel mogelijk als uitgangspunt te nemen. De provincies wordt daarnaast gevraagd te sturen op zo min mogelijk afdekking van de bodem. Bij nieuwe gebiedsontwikkelingen wordt zoveel mogelijk de landelijke maat voor een groene klimaat adaptieve gebouwde omgeving toegepast (26)

Aan de provincies wordt gevraagd om te laten zien hoe zij met gemeenten en waterschappen toekomstbestendig ruimtelijk invulling gaan geven aan deze concrete doelen in de bestaande gebouwde omgeving, met daarbij aandacht voor opgaven zoals hierboven benoemd ten aanzien van water en bodem, natuur inclusieve ontwikkeling, energietransitie, sociale leefbaarheid en veiligheid, (buurt)economie, bereikbaarheid, groen in en om de stad, erfgoed en een gezonde leefomgeving. Hiervoor wordt ook zoveel mogelijk de landelijke maat voor een groene klimaat adaptieve gebouwde omgeving gebruikt. Deze maat is in januari 2023 voorzien en overheden wordt gevraagd vooruitlopend op (wettelijke) borging de maat al zoveel mogelijk toe te passen (27)

Aan de provincie wordt gevraagd om uitwerking(en) te geven op een toekomstige doorontwikkeling van het stedelijk netwerk Nederland (kijkend naar 2050) en de positieve en negatieve ruimtelijke gevolgen daarvan voor de eigen provincie. Hiervoor vormen de zeven verstedelijkingsstrategieën vertrekpunt (28)

Aanvullend is de vraag hoe de stedelijke regio's in ons land hun regionale economische kracht kunnen versterken om zo tot een evenwichtige ontwikkeling van Nederland te komen (29)

De provincie wordt in ieder geval gevraagd om aandacht te besteden aan de ruimtelijke gevolgen ten aanzien van opgaven zoals hierboven benoemd voor water en bodem, de waarden van natuur, landschap en erfgoed, energietransitie en energie-infrastructuur, duurzame bereikbaarheid, een goede balans tussen wonen en werken, een inclusieve samenleving en een gezonde leefomgeving (30)

Verstedelijking in relatie tot Water en Bodem Sturend: Vooruitlopend op de ontwikkeling van het definitieve richtinggevend kader "water en bodem in woningbouwprojecten en integrale gebiedsontwikkelingen" wordt provincies gevraagd de conceptversie van dit richtinggevend kader, in afstemming met de waterschappen, zoveel mogelijk toe te passen. Daarbij kunnen zij laten zien welke kansen en knelpunten er zijn en kunnen zij een goede afweging maken tussen de kosten en baten. De definitieve versie van het kader zal onderdeel zijn van de af te sluiten ruimtelijke arrangementen (31)

Woningbouwopgave in relatie tot (milieu)ruimte voor werken: Aan de provincies wordt gevraagd bij de uitwerking van de opgaven aan te geven op basis waarvan zij de afweging tussen verstedelijking en het reserveren van (milieu)ruimte op de korte en langere termijn willen maken en de ruimtelijke uitwerking daarvan in hun provincie te verkennen (32)

Energie-infrastructuur als randvoorwaarde voor de verstedelijkingsopgave: Aan de provincies wordt gevraagd om in een vroegtijdig stadium in de planvorming van verstedelijking (wonen en werken) de (ruimtelijke) impact op primair de regionale (en voor zover inzichtelijk de nationale) energie-infrastructuur in kaart te brengen (33)

Gezonde leefomgeving: Aan de provincies wordt gevraagd om bij de uitwerking van de opgaven inzichtelijk te maken wat de impact is op de gezonde leefomgeving (lucht, geluid, externe veiligheid, trillingen) voor de jaren 2030 en 2050, zodat dit mee kan worden gewogen in de uiteindelijke keuze over mogelijke aanvullende normen door het Rijk (34)

QUICKSCAN KANSEN EN RISICO'S STARTPAKKET EN PROVINCIAAL OMGEVINGSBELEID (CONCEPT 2.0, 23 FEBRUARI 2023)

Welke kansen kunnen we benutten en welke risico's samen voorkomen?

	Stad en land gezond	Klimaatbestendig en waterrobuust	Duurzame energie	Vitale steden en dorpen	Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar	Levend landschap, erfgoed en cultuur	Toekomstbestendige natuur en landbouw
Overkoepelend Mooi Nederland + WBS Kans 'Game changer'	Ruimtelijke kwaliteit Mooi Nederland	Ruimtelijke kwaliteit Mooi Nederland	Ruimtelijke kwaliteit Mooi Nederland	Ruimtelijke kwaliteit Mooi Nederland	Ruimtelijke kwaliteit Mooi Nederland	Ruimtelijke kwaliteit Mooi Nederland	Ruimtelijke kwaliteit Mooi Nederland
Risico 'Show stopper'	Sectoraal sturen i.p.v. integraal inspireren	Sectoraal sturen i.p.v. integraal inspireren	Sectoraal sturen i.p.v. integraal inspireren	Sectoraal sturen i.p.v. integraal inspireren	Sectoraal sturen i.p.v. integraal inspireren	Sectoraal sturen i.p.v. integraal inspireren	Sectoraal sturen i.p.v. integraal inspireren
Perspectief 1 Landbouw en natuur	Bevestiging ambities GGM	Klimaatadaptief ontwikkelen Toekomstbestendig water- en bodemsysteem	Nieuw verdienmodel landbouw	Circulaire (stads)landbouw Vrijkomen agrarische bebouwing	Productie biobrandstof	Waterberging Waterlinies	Gezamenlijke aanpak perspectief landelijk gebied
	Onvoldoende interdepartementaal commitment Tekort aan middelen	Geen aansluiting stedelijk en landelijk watersysteem	Onvoldoende landschappelijke inpassing	Onvoldoende toekomstzekerheid	Slechte OV bereikbaarheid Toename sluiptverkeer	Verdichting open landschap	Vooruitschuiven structurele keuzen Tekort aan middelen Koude sanering landbouw
Perspectief 2 Ordenende netwerken	Verbeteren leefomgeving	Benutten bodemenergie Aanvoer drinkwater	Uitvoering RESsen	Aansluiting op netwerk	-	Nieuwe energielandschappen	Nieuw verdienmodel landbouw
	Extra hindercontouren	-	Onvoldoende netwerkcapaciteit	Onvoldoende uitwerking OV en HWN	Onvoldoende uitwerking OV, HWN en logistiek netwerk Corridorvorming	Doorsnijding open landschap	Onvoldoende landschappelijke inpassing
Perspectief 3 Leefbare stad en regio's	Gezond stedelijk leven Groen Groeit Mee	Klimaatbestendig bouwen Klimaatadaptatie en waterberging	Energie neutraal	Kwalitatieve groei steden en dorpen	Duurzame mobiliteit Groene haltes	Metropolaan landschap	Biobased productie
	Kwantiteit prefereert boven kwaliteit	Onvoldoende middelen Onvoldoende drinkwater	Geen energieaansluiting	Randvoorwaarden niet op orde	Verkeersinfarct Midden Nederland	Aantasting landschap Aantasting waarden Unesco werelderfgoed	Extra stikstof depositie
Sectoraal: Erfgoed E, Defensie D, Gezondheid G	Gezond stedelijk leven (G) Groen Groeit Mee (G)	Tegengaan hittestress (G)	Bijdragen energietransitie (D)	Werkgelegenheid (D)	-	Verzilveren erfgoed (E)	Aanleg nieuwe natuur (D)
	-	Tekort aan (drink)water (D)	Onvoldoende netwerkcapaciteit (D)	-	Aansluiting OV en HWN (D)	Aantasting landschap en Unesco werelderfgoed (E)	Oefengebied versus natuurgebied (D)

